

Silifke Kalesi'nde Ortaya Çıkan Bir Grup Sikke

Ali Boran* - Erdal Elmas**

Öz

Mersin ili, Silifke ilçesinde bulunan “Silifke Kalesi” hac ve ticaret yolu üzerinde yer almaktadır. 186 metre yüksekliğinde bir tepe üzerinde yer alır. İlk yerleşim Orta Kalkolitik Çağ'da başlamıştır. Hitit ve Asur Dönemi'nde de iskânın görüldüğü Silifke Kalesi'nde ilçeye ismini de veren Selefkoslar (MÖ 321 - MS 95) Dönemi'nde kale ve şehir büyük bir gelişim sağlamıştır. Kalenin Romalılar (MÖ 95 - MS 395) Dönemi'nde, akropol olarak kullanıldığı da bilinmektedir. Kalenin ana şeklinin Roma Dönemi'ne ait olduğu, günümüze ulaşan hâlinin ise büyük oranda Bizans Dönemi'ne ait olduğu bilinmektedir. Roma, Bizans, Ermeni, Rodos Şövalyeleri, Karamanoğlu ve Osmanlı Dönemlerinde de kaleye eklemeler ve onarımlar yapılarak kullanılmıştır. Kale geçirdiği onarım ve değişiklikler sonucu bugün bir Orta Çağ kale-kenti görünümündedir.

Prof. Dr. Ali Boran başkanlığında 2011 yılından beri devam eden kazı çalışmalarında, kale burçlarının bir kısmı, Camii, konut olarak kullanılan mekânlar ve sarnıçlar gün yüzüne çıkarılmıştır.

2020 yılı kazı çalışmaları kalenin Kuzey-Batı bölümünde B4 mekânı güneyinde yer alan Hisarpeçe ve A2 mekânı arasında kalan alanlarda gerçekleştirilmiştir. Bu alanda yapılan kazı çalışmalarında farklı dönemlere ait sikkeler çıkarılmıştır. Kazılar sonrası farklı mekânlar da Roma, Bizans, Kilikya Tâbi Ermeni Baronluğu, Karamanoğlu Beyliği, Osmanlı Devleti ve Avrupa sikkelerinin yer aldığı 186 eser ele geçirilmiştir. Ortaya çıkarılan sikkelerin temizliği ve konservasyonundan sonra tanımlama ve değerlendirilmeleri yapılmıştır.

Araştırmannın temel amacı 2020 kazı döneminde özgün örnekler olarak gün yüzüne çıkarılan bu sikkelerin tanımlanması, benzer örneklerle karşılaştırılarak dönem özelliklerinin belirtilmeye çalışılarak literatüre kazandırılmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Silifke, Silifke Kalesi Kazısı, Orta Çağ, Sikke, Nüvizmatik.

* Prof. Dr., Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sanat Tarihi Bölümü, Ankara/TÜRKİYE, ali.boran@hbv.edu.tr ORCID: 0000-0002-7323-0080

** Doktora Öğrencisi, Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Türk-İslam Sanatları Bölümü, İstanbul/TÜRKİYE, erdalelmas58@hotmail.com ORCID: 0000-0002-1742-8092

Bu makale Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisans (CC BY-NC) ile lisanslanmıştır. / This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC).

A Group of Coins Unearthed in Silifke Castle

Abstract

“Silifke Castle” situated in Silifke, Mersin is located on the pilgrimage and trade route on a 186 meters high hill. The first settlement began in the Middle Chalcolithic age. In the Silifke Castle, where settlement was also seen in the Hittite and Assyrian periods, the castle and the city provided a great development during the Selefkos period (321 BC - 95 AD), which also gave its name to the district. It is also known that the castle was used as an acropolis during the Roman period (95 BC - 395 AD). It is known that the main shape of the castle belongs to the Roman period, and the shape has survived to the present day mostly belongs to the Byzantine Period. The castle was used with additions and repairs during the Roman, Byzantine, Armenian Barony of Cilicia, Karamanoğlu and Ottoman periods. As a result of the repairs and changes it had undergone, it has the appearance of a medieval castle-city today.

During the excavations that have been going on since 2011, under the directorate of Prof. Dr. Ali Boran, some of the castle bastions, the Mosque, places used as residences and cisterns were unearthed.

Excavations in 2020 were carried out in the North-West part of the castle, in the areas between the Hisarpeçe, which is located in the south of B4 space, and A2 space. During the excavations carried out in this area, coins belonging to different periods were found. After the excavations, 186 artifacts including Roman, Byzantine, Armenian Barony of Cilicia, Karamanoğlu Principality, Ottoman State and European coins were found in different places. After the cleaning and conservation of the unearthed coins, their identification and evaluation were made.

The main purpose of the research is to identify these coins, which were unearthed as original examples in the 2020 excavation period, to compare them with similar examples and to determine the characteristics of the period and make a contribution to the literature.

Keywords: Silifke, Silifke Castle Excavation, Medieval, Coin, Numismatics.

Giriş

Para insanlığın ilk döneminde farklı çeşitlerde yaşamın çok önemli bir parçası olmuştur. Antik dönemde de durum böyledir. Sikke, arkeologlar ve sanat tarihçiler için önemli bir buluntu grubunu oluşturur. Tarih öncesi dönemden günümüze kadar çeşitli objeler, farklı toplumlarca para olarak kullanılmıştır. İnsanoğlunun avcı-toplayıcı yaşam biçiminden Neolitik Dönem’de kendi ürününü üreten ve ticaretini yapan topluluk düzenine geçilmesi, ticarete takas sisteminde bazı karışıklıklara ve zorluklara sebebiyet vermeye başlamıştır. Deniz ticaretinde gelişmiş bir toplum olan Lidyalılar, bu amaçla MÖ VII. yüzyılda altın ve gümüşten yapılmış sikkeyi ticarete kullanmaya başlamışlardır. Bu nedenle paramın Lidyalılar tarafından icat edildiği söylenmektedir.

Sikkenin ne zaman icat edildiği tam olarak bilinmemekle birlikte, bunun MÖ VII. yüzyılın sonuna rastladığı hususunda fikir birliği bulunmaktadır.¹ “Sikkenin icadı her ne kadar Lidya Krallığı’na mal edilse de ona kimlik ve model oluşturan Batı Anadolu’daki İyonya bölgesi kentleri olmuştur. Bu kentler Yunanistan’dan gelenlerce kolonize edilmişler ve Grek kültürü nüfuzu altında gelişmişlerdir. Kısa süre içinde sikke basımı Yunanistan’a, Ege ve Akdeniz’in geniş bir

¹ Tekin 2009, 591.

kesimine yayılmıştır. Bu sebeple Arkaik, Klasik ve Hellenistik Çağlarda basılan sikkeler Grek sikkeleri olarak isimlendirilmişlerdir.²⁹

Roma sikkelerinin bilinen ilk örnekleri MÖ III. yüzyılın başlarına aittir. Roma'nın ticarete kullandığı ilk ödeme aracı Aes Signatum olarak adlandırılan ve dikdörtgen bronz formda parçalardır. Bizans sikkelerinin ilk basımı İmparator I. Anastasius ile görülür.

İlk Çağ uygarlıklarından itibaren hemen her toplum kendi sikkelerini basmaya ve ticarete kullanmaya devam etmiştir. Bu sebeple sikkeler ticari meta olmalarının yanı sıra toplumların inanç, kültür ve değerlerini yansıtan birer sanat eseri hâline dönüşmüştür. İlk İslâm sikkeleri Emevîler Dönemi'nde Muâviye b. Ebû Süfyân'ın halifelik zamanına (661-680) aittir.³

Kültürel birikimi zengin ve çeşitli olan Türk kavimleri, Anadolu'ya gelirken beraberlerinde İslamiyet öncesi göçebe geleneklerini de taşımışlardır. Anadolu'da karşılaştıkları toplulukların kültürlerinden etkilenmişlerdir. Bunun sonucunda kaçınılmaz olarak Anadolu Türk kültürü şekillenmiştir. Bu kültür kendisini her alanda göstermiştir. Bu alanlardan biri de sikkelerdir. Anadolu Selçuklu⁴, Beylikler Dönemi ve Osmanlı İmparatorluğu'nda⁵ basılan sikkelerde ibtidâî hâllerinde en olgunlaşmış hâllerine kadar bu kültür birikiminin izleri görülmektedir.

Silifke Kalesi, Akdeniz sahillerinden İç Anadolu'ya geçişi sağlayan güzergâh üzerinde deniz ve kara ticaret yollarının kesiştiği bir noktada bulunur. Sahilden gelen bu ticaret yolları Silifke üzerinden Karaman ve Anadolu'nun iç kesimlerine kadar uzanır. Dağlık Kilikya'nın güneyinde Göksu (Calycadnus) Nehri deltasının yakınında büyük bir tepe üzerinde yer alan kalenin doğusunda Antik Dönem'de Seleucia, günümüzdeki ismi Silifke olan modern bir ilçe yer alır. Silifke Kalesi'nin kurulduğu tepenin eteklerinde, Neolitik, Kalkolitik ve Eski/Orta Tunç Çağı'na tarihlenen insan yerleşimine ait kalıntılar tespit edilmiştir.⁶ Hitit İmparatorluğu kaynaklarında bahsedilen Ura adlı şehrin Silifke'ye lokalize edilmesinin uygun olacağı düşünülmektedir. Büyük İskender'in komutanlarından Seleukos Nikator MÖ 296 ile 280 yılları arasında bugünkü Silifke kentini kurmuştur. Burası siyasi, ticari ve jeopolitik konumunun da etkisiyle önemli bir merkez hâline gelmiş ve pek çok kez el değiştirmiştir. MÖ 188'de Roma İmparatorluğu'na geçmiş ve kentte günümüze de gelebilen pek çok yapı inşa edilmiştir. Silifke Kalesi de bu dönemde inşa edilmiştir. Hellenistik Dönem boyunca Seleukoslar tarafından yönetilen Silifke şehri kısa bir dönem Mısır'daki Hellenistik Ptolemaiosların hâkimiyeti altına girmiştir. Selevkos Kralı III. Antiokhos, Mısır hâkimiyetine son vererek Silifke'yi geri almıştır. Roma Krallığı ile mücadeleye girişen Selevkos Krallığı zayıflama sürecine girmiştir. III. Antiokhos'un soyundan Filipator, II. Dimitrius'un hâkimiyetleri dönemlerinde Selevkos Krallığı zayıflamaya devam etmiştir. Ptolemaios Krallığı'nın zayıflıklarını fırsat bilen Ermeni Kralı III. Tigranes döneminde Silifke Ermeni hâkimiyetine geçmiştir.⁷ Hetum hanedanının 12. yüzyılda

2 Tekin 1994, 25.

3 Bk. Aykut 1982, 6.

4 Bk. İzmirlier 2010.

5 Bk. Aykut 2002; Pere 1968.

6 Ünal - Girginer 2007, 111-112.

7 Uçar 2009, 17.

bölgede egemenlik kuran Rupenoğulları'nın yerine geçtiği kaydedilmiştir. Hetum, Franklarla ve Moğollarla anlaşma yoluna gitmiştir.⁸ Silifke, 6. yüzyıldan 12. yüzyılın sonuna kadar Bizans egemenliğinde kalmıştır.⁹ Kilikya, XII. yüzyıl sonlarında, Ermeni III. Rupen (1175-1187) hanedanı kontrolüne geçmiştir.¹⁰ *Ermenilerin başlarında Roupénides ailesinden II. Léon bulunmaktaydı. II. Léon, Ermeni Devleti'nin kurucusu olmuştur (1187-1219). Ermeni Kralı II. Léon'un saltanatının son yıllarında, Selçuklu Sultanı Alâeddin Keykubat bölgeye sefer düzenleyerek Kilikya Tâbi Ermeni Baronluğu'nun topraklarının Silifke'ye kadar olan batı kısmını ele geçirmiştir*¹¹. Silifke'ye ilk seferleri Karaman Bey'in babası Nûre Sûfi gerçekleştirmiştir. Bu seferler ile Silifke'nin kuzey kesimleri Karamanoğulları kontrolüne geçmiştir.¹² Karaman Bey'in Nûre Sûfi'nin Silifke'ye gerçekleştirdiği sefer ile kale Ermeniler'den alınmıştır. Silifke Kalesi, Fatih Sultan Mehmed'in vezirlerinden Gedik Ahmet Paşa tarafından 1472 yılında, Karamanoğlu İshak Paşa'nın oğlundan teslim alınmıştır.¹³ Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla Silifke vilayet merkezi olmuştur. Ancak 1933 yılında çıkan kanun ile İçel ile Mersin birleştirilen Silifke kurulan yeni vilayete ilçe olarak bağlanmıştır. XX. yüzyıl başlarından sonra kalede iskân son bulmuştur. Kale içinde iskânın son bulmasıyla yerleşim kalıntıları toprak altında kalmıştır.

Silifke Kalesi Kazıları

Arkeolojik kazılar, geçmişe ve şehir dokusuna ilgi duyan herkesi heyecanlandıran sonuçlar vermekte ve ortaya çıkan yeni bulguların kamuoyuna yansımaları uzun zaman almaktadır. Özellikle son yıllarda Anadolu'da ivme kazanan kazılarda önemli bulgular ortaya çıkmaktadır. Bölgenin tarihsel gelişiminin kaleye yansıdığı ve kalenin farklı dönemlerde farklı medeniyetler tarafından kullanıldığı plan ve mimari özelliklerinden anlaşılmaktadır. Kale, arazi şartlarının zorluklarını mimariyle birleştirerek savunma mimarisinin Akdeniz Bölgesi'ndeki önemli bir örneğini sunmaktadır. *2011 yılında başlanan ve 2017 yılı sonunda büyük ölçüde tamamlanan kazı çalışmalarıyla gün yüzüne çıkarılan Silifke Kalesi; arazinin yapısına göre şekillenmiş, oval planlı, iç içe iki savunma hattından en dışta hendek sonra hisarpeçe ve gerisinde surların yer aldığı, kayalık tepeye hâkim bir noktada inşa edilmiştir*¹⁴. 2011 kazı döneminde kalenin kuzey-batı bölümünde yer alan A9 mekânı önünden başlayan kazılar, doğu yönde ilerleyerek devam etmiştir. 2012 yılı kazı çalışmalarında kale merkezinde ibadet mekânı (A21 mekânı) kalıntıları ortaya çıkarılmıştır. Bu yapının çevresinde yapılan kazılarda Roma Dönemi'nde Pagan tapınağı, Bizans Dönemi'nde üç nefli bazilikal planlı kilise kalıntıları ve kuzey-güney yönde uzanan 12.00 x 8.80 m ölçülerinde, dikdörtgen planlı Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde bahsi geçen Beyâzıd Camii'nin kalıntıları yer almaktadır. 2013-2014-2015 yılı kazı çalışmaları A21 mekânı güney-doğusunda devam etmiştir. 2016-2020 yılları arasında kazı çalışmaları kalenin kuzey-batı ve Hisarpeçe alanlarında yoğunlaşmıştır. Kazılar sonrası savunmaya yönelik mekânların yanı sıra kale içinde ihtiyaçlara dayalı olarak farklı

8 Kaşgarlı 1990, 8-9.

9 Morray 1997, 611.

10 Sevgen 1959, 292.

11 Heyd 2000, 407-408.

12 Çelik 2009, 200-202.

13 Hadîdî 1991, 284-285.

14 Boran 2015, 517; Aykaç 2021b, 15.

mekânların eklendiği ortaya çıkan kalıntılardan anlaşılmaktadır. Bu mekânlar kemerli galeriler, askeri yapılar, su sarnıçları, ambar, depolar ve sivil mimari yapı kalıntıları olarak görülebilir.

2020 yılı kazıları B4 mekânı güneyinde yer alan Hisarpeçe ve A2 mekânı arasında kalan alanlarda gerçekleştirilmiştir. Yapılan kazılarda bu bölümlerde farklı dönemlere ait sikkeler ortaya çıkarılmıştır. B3 1 No.lu mekânda başta olmak üzere A6 D1, A5-A7 arası ve A5 H mekânlarında toplamda 186 sikke ele geçmiştir. Çoğunluğunda büyük deforme görülen sikkeler içerisinde eleme yapılarak mümkün olduğunca mevcut olan tüm dönemlerden örnekler seçilmiştir. Seçim yapılırken aynı döneme ait birden fazla örneği tekraren kullanmak yerine, kondisyonu en iyi durumda olan örnek tercih edilmiştir. Bu eserler üzerinde temizleme ve konservasyon çalışmaları yapıldıktan sonra dönemlerine göre tasnifi yapılarak değerlendirmeye alınmıştır. Yapılan tasnifleme çalışmasında yüzeyleri temizlenebilen ve okunması mümkün olan sikkelerin tespit ve tanımları tamamlanmıştır. Çalışmanın makale olması örneklerin sayısında kısıtlamaya gidilmesine ve olabildiğince farklı döneme ait örneğini ele alma çabası ortaya çıkan sikke sayısına oranla daha az sayıda örneğin ele alınmasına sebep olmuştur. Benzer dönem örneklerinden de yararlanılarak yapılan tanımlama ve okumalarda çalışmamıza dahil edilen sikkeler aynı döneme ait birden çok örnek içerisinden daha nitelikli olanları seçilerek kataloğa alındığı bir çalışma olmuştur. Bu şekilde Silifke Kalesi'nde yer edinmiş veya bir şekilde bağlantısı bulunan medeniyetlerin, tarihi kaynaklara ek olarak somut veriler ışığında da bu kültür birikimi gösterilmeye çalışılmıştır.

Foto 1: Silifke Kalesi genel görünümü.

Değerlendirme

Silifke, bulunduğu konum itibarıyla tarihin her döneminde rağbet görmüş ve birçok kültür tarafından iskân edilmiştir. Denizden 186 m yükseklikte bir tepe üzerinde yer alan kalede, ilk yerleşim Orta Kalkolitik Dönem’de başlamış ve XX. yüzyılın ilk çeyreğine kadar devam etmiştir. Bu tarihten sonra şehir merkezinin ticaretin ve ekonominin merkezi olmasından sonra kale tamamen terk edilmiştir. İnsanlarda olduğu gibi mimari yapılar da yalnız kalınca harap olmaya ve yıkıma maruz kalırlar. Bu durum zaman içinde kaledeki yerleşimin sona ermesi Silifke Kalesi’nin de tamamının toprak altında kalmasına sebep olmuştur.

2011 yılında başlayan kazı çalışmaları, 2019 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından yıl boyu devam edecek kazılar arasına girmiş ve 2020 yılında da devam etmektedir. 2020 yılı kazı çalışmaları kalenin Kuzey-Batı bölümünde B4 mekânı güneyinde yer alan Hisarpeçe ve A2 mekânı arasında kalan alanlarda gerçekleştirilmiştir. Çalışmalar esnasında birçok nitelikli mimari birim ve taşınabilir buluntu da ortaya çıkarılmıştır. Ortaya çıkarılan buluntuların şüphesiz her biri kıymetli ve dönemsel bilgiler taşıması yönünden paha biçilemezdir. Bunlar içinde yer alan sikkeler (akçe, dirhem, mangır, düka, jeton vs) hem üzerlerinde yer alan yazıtlar hem döneme ait hükümdar ya da bey tasvirleri yönünden direk ve kesin bilgi içermelerinden dolayı ayrı bir önem taşırlar. Zira mimari plastik, seramik, takı eşyası, silah vs malzemeler üzerinden tarihlendirme yapmak mümkün olmakla birlikte kesin tarih vermek için, dönemsel örnekleri ile karşılaştırma ya da çeşitli testler yaptırmak gerekir. Yine bu malzemelerin farklı kültür katmanlarında ele geçirilmesi de dönemsel kesinliği zorlaştırmaktadır. Bu bağlamda sikkeler, üzerlerinde yer alan yazıtlardan hareketle verdikleri dönem ve tarih bilgileri yönü ile önemlidirler.

2020 yılı kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan 186 sikke, Silifke Kalesi’nin kronolojik kültür evrelerinin tespiti açısından önemlidir. Yapılan temizlik ve konservasyon çalışmaları sonrası birçoğunun dönemi tespit edilen sikkelerden aynı döneme ait olanlardan tamamının değil birkaç örneğinin kataloga dahil edilmesiyle toplamda 21 sikke seçilmiştir.

Ele geçen sikkelerin 152 adetinin B3 1 No.lu Mekân’da çıkması bu bölümün kale içerisindeki konumu ile alakalı olduğunu düşündürmektedir. Kalenin idari birim binaları olarak tanımladığımız A-8, A-9 ve A-10 mekânların kuzeyinde, A-8 ve A-9 mekânları arasından gizli bir koridor ile geçilen mekân bağımsız bir alan oluşturur. Bu bölümde yapılan kazı çalışmalarında çıkan toprağın elenmesi sonucu ele geçen sikkeler bir arada değil kazı çalışmaları süresince tekli olarak bulunmuştur. Ancak sikkelerin bulunduğu söz konusu mekânın üst örtüsü ve yan duvarlarının da yıkılmasıyla bu sikkelerin dağılmış olabileceği ihtimâlini düşündürmektedir. Bu duruma sikkelerin birbirine yakın kot seviyelerinden gelmiş olması da destek verir.

Katalogda yer alan örnekler, Roma, Bizans, Kilikya Kilikya Tâbi Ermeni Baronluğu, Karamanoğlu Beyliği ve Osmanlı İmparatorluğu Dönemlerine aittir. Ayrıca Silifke Kalesi’nin liman kalesi ve ticaret yolu üzerinde olmasından kaynaklı Avrupa devletlerine ait sikke örnekleri de ele geçmiştir¹⁵. Bunlar arasında Avusturya-Macaristan İmparatorluğu’na (1669- 1675) ait sikke, Hollanda Fredrik Henri (1625-1647) dönemine ait dükası ve XVIII. yüzyılın İkinci yarısına

15 Aykaç 2021a, 137.

ait Alman Jetonu bulunur. Kat. 21'de yer alan piring jeton'un "Rechenpfennige" ya da "Reckoning Counter" adlarıyla literatüre geçen sikke görünümündeki bu tür madeni eserlerin, hesap işlerinde kullanılmak üzere üretildiği tahmin edilmektedir.¹⁶

Roma Dönemi'ne ait tek örnek Valens (364-378) Dönemi'ne aittir. Bizans Dönemi'ne ait iki sikke örneği vardır; bunlar Tiberius II (578-582) ve Maurice Tiberius (582-602) saltanatın da Antakya'da bastırılan 20 ve 40 nummus değerinde bakır sikkelerdir. Kilikya Ermeni Dönemi'ne ait çok sayıda örnekten 6 farklı 7 sikke örneği incelenmiştir. Bunlar kronolojik olarak; Kral I Hetoum (1226-1270), Kral Smpad (Smbat), (1269 – 1298), Kral Hetoum (Hethum) II. (1289 – 1305), Kral Gosdantin I (1298-1299), Kral Levon III. (1301- 1307), Kral Oshin (1307 – 1320). Tamamı bakır olan örneklerden Sis (Kozan) şehrinde basılmıştır. II. Léon, (1187-1219) ile birlikte bölgede hakim olmaya başlayan Kilikya Tâbi Ermeni Baronluğu bu süreç içerisinde bölgede etkili olmaya başlamıştır. Kilikya Tâbi Ermeni Baronluğu'nun 1375 yılında yıkılışına kadar bölgede izlerini görmek mümkündür. Bu anlamda ele geçirilen sikkelerinde Ermenilerin bölgedeki hakimiyet süreçleri ile paralel görüldüğü anlaşılmaktadır. Bu örnekler arasında Kat. 8'de yer alan örnek Kral Gosdantin I (1298-1299) sikkesi ender bir örnektir. Sebebi ise: *Kardeşinin sürdüğü politikadan memnun olmayan Smbat Hetum'u devirip tahtı ele geçirmiştir. Hetum'u da Bardzrberd kalesinde hapsedmiştir. Fakat diğer kardeşi Konstantin de Smbat'tan tahtı ele geçirmiştir. Kardeşler arasında bu iktidar kavgasından yararlanarak 1298 yılında Memluk devleti Kilikya'ya saldırıp ülkenin güneydoğu bölgelerindeki bazı kaleleri almıştır. 1299 yılında Ermeni asilzadeler tarafından yine tahta çıkarılan Hetum Moğolların desteği ile kaybetmiş olduğu kaleleri geri almıştır.*¹⁷ Bu durumdan bir yıl tahtta kalan Kral Gosdantin I (1298-1299) Dönemi'nde basılan nadir sikkenin de örnekler içinde yer alması önemlidir.

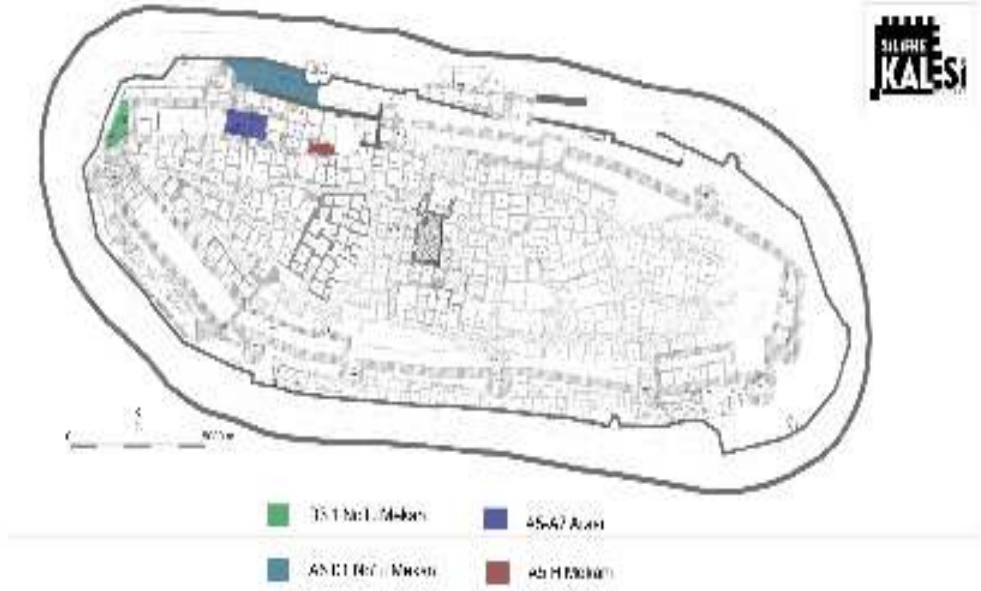
Karamanoğlu Beyliği'nin Silifke'yi 1359 yılında fethetmesi ile Türk-İslam kültürünün yerleştiği şehir gibi Silifke Kalesi'nde de bu değişimler yaşanmıştır. Karamanoğlu Beyliği Dönemi'ne ait iki adet sikke örneği kataloga alınmıştır. Bunlar Karamanoğlu II. İbrahim Bey (1423-1464) Dönemi'ne ait gümüş sikkelerdir.

Gedik Ahmet Paşa tarafından Silifke'nin 1474 yılında fethedilmesiyle Osmanlı toprağı olan Silifke ve Silifke Kalesi'nden günümüze birçok eser ulaşmıştır. İncelemeye alınan örnekler içerisinde de Sultan II. Bayezid Dönemi'nde (1481-82), Kanuni Sultan Süleyman (1520-1566), II. Süleyman 1687-1691, II. Mustafa 1695-1703, III. Mustafa 1757-1774 ve XVIII. yüzyıl ikinci yarısına ait olduğunu düşündüğümüz bir örnek bulunmaktadır.

Silifke Kalesi'nde Roma Dönemi'nden Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışına kadar olan sürede kesintisiz yerleşim ve aktif yaşam sürmüştür. Silifke Kalesinde bu dönemlere ait sikke örneklerinin de kronolojik olarak desteklemesi oldukça önemlidir.

16 http://www.akmedadalya.com/ozet_tr.php?catagoryID=8&articleID=129 (16.12.2020 Son Erişim)

17 Ayçiçek 2018, 75.

Çizim 1: Katalogda yer alan sikkelerin kale içindeki konumları.

MEKÂN / DÖNEM	ROMA	BİZANS	KİLİKYA TÂBİ ERMENİ BARONLUĞU	İSLAMİ	KARAMANOĞLU	OSMANLI	KUTSAL ROMA İMPARATORLUĞU AVUSTURYA HANEDANI	İTHAL (HOLLANDA DUKA)	NUREMBERG JETON	OKUNAMAYANLAR	Genel Toplam
A 19 NO.LU MEKÂN			1							1	2
A 5 -A 7 ARASI			1				1				2
A 5 B MEKÂNI			2								2
A 5 C MEKÂNI										2	2
A 5 E MEKÂN										1	1
A 5 H1 NO.LU MEKÂN	1		2			1				1	5
A 5 H MEKÂNI						1					1
A 6 D 1 MEZAR 1			1								1
A 6 D 1 NO.LU AÇMA						1					1
B 3 1 NO. LU AÇMA	2	1	77	6	3	9		1	1	53	152
YÜZEY BULUN- TUSU		1	3	1		1				10	16
GENEL TOPLAM	3	2	87	7	3	13	1	1	1	68	186

Tablo 1: Silifke Kalesi 2020 yılı kazılarında ele geçirilen sikkelerin mekân ve dönem dağılımı.

Katalog

Geç Roma İmparatorluk Dönemi

Valens (MS 364-378)

Katalog No: 1. AE 17 mm, 2,46 gr, ky.12, Ref.¹⁸, Buluntu Yeri: B3 1 No.lu Mekân, Env. No: 2020/254

Öy.: DN. VALENS P.F.AVG

Merkezde imparator Valens'in sağa dönük büstü, inci diademli, İnce uzun yüzlü, uzun burunlu, sivri çeneli. Saçları kıvrık ve dalgalı olup (antik kökenli) omuzları belirgindir.

Ay.: SECVRITAS REIPVBLIC[AE] Merkezde Victoria elinde palmye dalı ve çelenkle sola yürüyen Victoria. Sol boşlukta P üstünde yıldız, sağ boşlukta H, kesitte RSICO.¹⁹

Bizans Dönemi

II.Tiberius (MS 578/82) – Antiokheia- Follis

Katalog No: 2. AE 30 mm, 4,6 gr, ky.6; Of: Γ; tarih: II / II; Ref: ²⁰, Buluntu Yeri: B3 1 No.lu Mekân, Env. No: 2020/255

Öy.: Hatalı yazıt. Büst cepheden, zırlı ve tüy sorguçlu miğferli. Sol omuzda atlı süvari betimli, sağ elinde haçlı globus var.

Ay.: **M**, yukarıda haç, solda A/N/N/O, sağda yıl rakamı, aşağıda Of. harfi, kesimde: ϠΗϸΡ⁹ MS.578

Maurice Tiberius (MS 582-602) - Konstantinopolis - Yarım Follis

Katalog No: 3. AE 24 mm, 3,1 gr, ky.6; Of: Γ; tarih: çI : Ref: ²¹, Buluntu Yeri: B3 1 No.lu Mekân, Env. No: 2020/256

Öy.: DNMAV RICPPAV

Büst cepheden, zırlı ve tüy sorguçlu miğferli, sağ elinde haçlı globus var.

Ay.: **K**, yukarıda haç, solda A/N/N/O, sağda yıl rakamı, aşağıda Of. Harfi MS.588/9

Kilikya Tâbi Ermeni Baronluğu Sikkeleri

Kral Hetoum I (MS 1226-1270) - Sis (Kozan)

Katalog No: 4. AE, 30 mm, 7,6 gr., Ky.12, Buluntu Yeri: A5 H Mekâm, Env. Num.:2020/257

Öy.: “ՀԵԹՈՒՄ ԹԱԳՍԻՆՐ ՀԱՅՈՑ” (Ermenilerin Kralı Hetoum).

¹⁸ Tekin 1994, 207.

¹⁹ Tekin 1994, 207.

²⁰ Sear 1987, 110; Bk. Bellinger 1992, 282, no. 39b.

²¹ Bellinger 1992, 313, no. 52c.

Merkezde tahtta oturan Kral, iki yanı aslanlı tahtta bağdaş kurarak oturur, sağ elinde Globus haç, sol elinde zambak çiçeği ile tasvir edilmiştir.²²

Ay.: ՇԻՆԵԱԼ ՔԱԴԱՔՆ ԻՄԻՄ, “Sis Şehrinde Basıldı.

Merkezde daire içinde haç ve haçın kolları arasındaki boşluklarda yaprak formunda bitkisel bezeme yer alır.

Kral Smpad (Smbat), (MS 1269 - 1298) - Sis (Kozan)

Katalog No: 5. AE, 20 mm, 3.2 gr, Ky.12, Buluntu Yeri: B3 1 No.lu Mekân, Env. Num.:2020/258

Öy.: “ՍՍՔԱԹԱԳԱԻՈՐՀԱՅ”, “Ermeniler’in Kralı Smbat”²³.

Kral at üstünde,taçlı sağ elinde bir âsa ile tasvir edilmiş.

Ay.: “ՇԻՆԵԱԼ ՔԱԴԱՔՆ ԻՄԻՄ”, “Sis Şehrinde Basıldı”.

Merkezde Latin haçı, haç kollarında noktalar ve dört köşesinde kuş figürü tasvir edilmiştir.

Katalog No: 6. AE, 20 mm, 3.4 gr, Ky.6, Buluntu Yeri: B3 1 No.lu Mekân, Env. Num.:2020/259

Öy.: “ՍՍՔԱԹԱԳԱԻՈՐՀԱՅ” “Ermeniler’in Kralı Smbat”²⁴.

Kral at üstünde, taçlı sağ elinde bir âsa ile tasvir edilmiş.

Ay.: “ՇԻՆԵԱԼ ՔԱԴԱՔՆ ԻՄԻՄ”, “Sis Şehrinde Basıldı”.

Merkezde Latin haçı, haç kollarında noktalar ve dört köşesinde kuş tasviri tasvir edilmiştir.

Kral Hetoum II (Hethum) (MS 1289 – 1305) - Sis (Kozan)

Katalog No: 7. AE, 23 mm, 4.2 gr Ky. 12, Buluntu Yeri: B3 1 No.lu Mekân, Env. Num.:2020/262

Öy.: “ՀԵԹՈՒԻՄ ԹԱԳԱԻՈՐ ՀԱՅ”²⁵ “Ermeniler’in Kralı Hetoum”

Kral cepheden bağdaş kurarak oturur durumda, sol elinde âsa.

Ay.: “ՇԻՆԵԱԼ ՔԱԴԱՔՆ ԻՄԻՄ”, “Sis Şehrinde Basıldı” .

Merkezde basit formda haç, dört köşesinde nokta ve etrafında lejant yer alır.

Kral Gosdantin I (MS 1298-1299)- Sis (Kozan)

Katalog No: 8. AE, 23 mm, 2,07 gr, Ky. 6, Buluntu Yeri: B3 1 No.lu Mekân, Env. Num.:2020/260

Öy.: “ԿՈՍՏԱՆԴԻԱՆՈՍ ԹԱԳԱԻՈՐ ՀԱՅՈՅ”²⁶ “Ermeniler’in Kralı Gosdantin (Constantine)”.

²² Necessian 2014, 78; Bk: https://www.academia.edu/30495375/CILICIAN_ARMENIA_pdf (05.07.2022 Son Erişim), 31.

²³ Necessian 2014, 79.

²⁴ Necessian 2014, 79; Bk: https://www.academia.edu/30495375/CILICIAN_ARMENIA_pdf (05.07.2022 Son Erişim), 46.

²⁵ Necessian, 2014, 81.

²⁶ Necessian 2014, 95.

Kral cepheden ayakta durur vaziyette, sol elinde kılıç, sağ elinde haç tutuyor olarak tasvir edilmiştir.

Ay.: “ՇԻՆԵԱԼ ՔԱՂԱՔՆ ԻՄԻՍ, “Sis Şehrinde Basıldı”.

Merkezde basit Latin Haçı, dört köşesine çapraz çizgiler işlenmiştir.

Kral Levon III. (MS 1301 - 1307) - Sis (Kozan)

Katalog No: 9. AE, 21 mm, 4.12gr., Ky.12, Buluntu Yeri: B3 1 No.lu Mekân, Env. Num.:2020/261

Öy.: ԼԵՒՈՆ ԹԱԳԱԻՈՐ ՀԱՅՐ ‘Ermeniler’in Kralı Levon”.

Kral cepheden bağdaş kurarak oturur durumda, sağ elinde haç, sol elinde globus ve etrafını çevreleyen

lejantla betimlenmiştir.

Ay.: ՇԻՆԵԱԼ ՔԱՂԱՔՆ ԻՄԻՍ²⁷, “Sis Şehrinde Basıldı”.

Merkezde haç motifi, çevresinde bordür içinde yer alan sağdan sola lejant yer alır.

Kral Oshin (MS 1307 – 1320) - Sis (Kozan)

Katalog No: 10. AE, 18 mm, 1.46 gr. Ky. 12, Buluntu Yeri: B3 1 No.lu Mekân, Env. Num.:2020/263

Öy.: “ԱՐՇԻՆ ԹԱԳԱԻՈՐ ՀԱՅՐ²⁸ “Ermeniler ’in Kralı Oshin”.

Kral taht üzerinde oturur durumda, sağ elinde haç, sol elinde zambak bulunmaktadır.

Ay.: “ՇԻՆԵԱԼ ՔԱՂԱՔՆ ԻՄԻՍ”, “Sis Şehrinde Basıldı” .

Merkezde basit Latin Haçı ve çevresinde lejantı yer alır.

Beylikler Dönemi Sikkeleri

Karamanoğlu Beyliği II. İbrahim Bey 1423-1464 Konya

Katalog No: 11. AG, 13 mm, 0.75 gr, Ky. 6, Buluntu Yeri: B3 1 No.lu Mekân, Env. Num.:2020/26

Öy.: - طول العمر مع الطاعة من خلع الانبيا ضرب قونيه ابوبكر عمر عثمان على ابراهيم بن محمد

- *Tûl’u-l’ömr mea et taa hil’îl? enbiyâ duribe Konya. Ebû Bekr – Ömer – Osman – Ali (Ortada) İbrahim bin Mehmed*

Anlamı: Dîn’in ve Dünya’nın Sultanı, Din ve Dünya üzerindeki Mülkü baki olsun Mehmed oğlu İbrahim döneminde Konya’da basılmıştır. Orta ise Hulefâ-i Raşidin (Ebû Bekr – Ömer – Osman – Ali) isimleri yer alır. Akçe ön yüzünde girift istifli ortada altı dilimli çiçek tasviri içine yazıt işlenmiştir.

²⁷ Nercessian 2014, 61.

²⁸ Nercessian 1994, 9.

Ay.: 834²⁹ - السلطان ركن الدنيا و الدين علاءالدنيا و دين حلد ملكه سنه

- es-Sultan Rükned'dünya ved'dîn Alâed'dünya ved'dîn hullide mülkehu.

Anlamı: Dîn'in ve Dünya'nın Sultanı, Din ve Dünya üzerindeki Mülkü bâki olsun.

Merkezde tek sıra silme bordür içerisine girift bir istiflen yazıt işlenmiştir.

Katalog No: 12. AG, 12 mm, 0.96 gr, Ky. 6, Buluntu Yeri: B3 1 No.lu Mekân, Env. Num.:2020/265

Öy.: - ابراهيم بن محمد بن قارا من-

- İbrahim bin Mehmed bin Karaman

Merkezde ortada cetvelle bölünmüş iki satır hâlinde yazıt yer alır. Yazı kuşağı çevresi bir sıra silme bordür bir sıra inci dizisi ile sınırlandırılmıştır.

Ay.: - حلد ملكه 858 ضرب قونيا -

- Hullide Mülkuhu 858 duribe Konya³⁰

Anlamı: Karaman oğlu Mehmed oğlu İbrahim – Allah mülkünü devamlı kılsın M. 1454 Konya'da basıldı. (Bu sikke Mehmed oğlu İbrahim'in saltanat yıllarında M. 1454 yılında Konya'da basılmıştır.)

Merkezde ortada cetvellerle bölünmüş üç satır hâlinde yazı kuşağı yer alır. Yazı kuşağı çevresi bir sıra silmebordür bir sıra inci dizisi bordürle sınırlandırılmıştır.

Osmanlı İmparatorluğu Sikkeleri

Katalog No: 13. AG, 12 mm, 0.80 gr, Ky. 6, Buluntu Yeri: B3 1 No.lu Mekân, Env. Num.:2020/266

Öy.: - سلطان بايزيد بن محمد -

Sultan Bayezîd bin Mehmed.

Merkezde ortada cetvelle ayrılmış iki satır hâlinde yazı metni yer alır. İstif bir satıra iki sıra olacak şekilde düzenlenmiştir.

Ay.: 886 عر تصرفه في ضرب ادرنه سنه

Azze nasruhû fi duribe Edirne 886

Anlamı: Mehmed oğlu Sultan Bayezîd, Allah zaferini daim etsin, sene H.886-M. 1481/1482 Edirne'de basılmıştır.

Merkezde ortada cetvelle ayrılmış iki satır hâlinde yazı metni vardır. Yazı metni tek sıra silme bordürle daire içindedir.

Katalog No: 14. AG, 20 mm, 1.60 gr, Ky.6, Buluntu Yeri: B3 1 No.lu Mekân, Env. Num.:2020/267

²⁹ Kalkan 2020, 140.

³⁰ Teoman - Teoman 2015, 729.

Öy.: - سلطان سليمان شاه بن سليم خان -

Sultan Süleyman Şah bin Selim Han

Merkezde yazı metni üç sıra girift istif şeklindedir. Okunabilen kısmında “*Sultan SüŞah bin ...*” kısmı seçilmektedir.

Ay.: عز نصره ضرب حلب سنة 926

Azze nasruhû duribe Haleb sene 926

Merkezde yazı metni yer alır. Kenarları ve yazıların bir kısmı deforme olmuştur. Okunabilen kısım şöyledir; “*azze nasr.....*”dır.

Anlamı: *Selim Han oğlu Sultan Süleyman Şah tarafından M.1520 yılında Haleb de bastırılmıştır. Allah zaferini daim etsin.*³¹

Katalog No: 15. AE, 19 mm, 2.30 gr, Ky. 12, Buluntu Yeri: B3 1 No.lu Mekân, Env. Num.:2020/271

Öy.: - شاه سليمان بن ابراهيم المظفر دائم -

Şah Süleyman bin İbrahim el-muzaffer daima.

Merkezde tuğra, solunda iki, sağında bir adet yürek düğümü motifi, tuğranın sağ tarafında ayrıca tırfil motifi görülür. Tuğra çevresi tek sıra inci dizisi ile çevrelenmiştir.

Ay.: - ضرب في قسطنطينيه 1099 -

Dûribe fi Kostantiniyye 1099

Merkezde 4 satır hâlinde Yazıt yer alır. Metnin üst kısmında yürek motifi görülür. Metin çevresi tek sıra inci dizisi ile çevrelenmiştir.

Anlamı: İbrahim oğlu Şah Süleyman daima kazansın, H. 1099 / M. 1687-88 tarihinde İstanbul'da bu sikkeyi bastırmıştır.

Katalog No: 16. AG, 10 mm, 0.80 gr, Ky. 12. Buluntu Yeri: B3 1 No.lu Mekân, Env. Num.:2020/271

Öy.: - شاه مصطفى بن محمد خان المظفر دائم -

Şah Mustafa bin Mehmed han el-muzaffer daima.

Merkezde tuğra, çevresinde inci dizisiyle oluşturulan bordür yer alır. Ancak darphane hatası olarak bordürün bir kısmı sikke üzerinde görülmez.

Ön Yüz Tuğra Metni:

- شاه مصطفى بن محمد خان المظفر دائم -

Şah Mustafa bin Mehmed han el-muzaffer daima.

Ay.: ضرب في قسطنطينيه 1115

³¹ Ü. Özdemir 2019, 624.

Duribe fi Konstantiniyye 1115

Merkezde 4 satır hâlinde yazıt yer alır. Metnin çevresi tek sıra inci dizisi ile çevrelenmiştir.

Anlamı: Mehmed Han oğlu Mustafa Şah zaferleri daim olsun, H.1115 / M. 1703-04 yılında İstanbul'da bu sikkeyi bastırmıştır.

Katalog No: 17. AG, 17 mm, 1.30 gr, Ky. 12, Buluntu Yeri: B3 1 No.lu Mekân, Env. Num.:2020/273

Öy.: مصطفى خان بن احمد المظفر دائما.

-Mustafa Han bin Ahmed el-muzaffer dâima

Merkezde tuğra, çevresinde ince bir silmeyle oluşturulan bordür yer alır. Tuğra yüzeyi kısmen silik hâldedir.

Ay.: ضرب في قسطنطينيه 1171

Duribe fi Konstantiniyye 1171

Merkezde 4 satır hâlinde yazıt yer alır. Yazı istifinde “ض” harfi alışılmışın dışında üstte yer alır. Ayrıca sene kısmı da “سنه” yazısının önünde değil alt kısmına işlenmiştir.

Anlamı: Ahmed oğlu Mustafa Han zaferleri daim olsun, 1171 senesinde İstanbul'da bu sikkeyi bastırdı.

Katalog No: 18. AG, 15 mm, 1.10 gr, Ky. 6, Buluntu Yeri: B3 1 No.lu Mekân, Env. Num.:2020/274

Öy.: Merkezde izi görülen tuğra yer alır. Ancak büyük kısmı silik vaziyettedir.

Ay.: ضرب في قسطنطنية

- Duribe fi Konstantiniyye

Anlamı: İstanbul'da basıldı

Merkezde 4 satır hâlinde yazıt yer alır. Metnin üzerinde yürek düğümü motifi görülür. Kenar bordürü silik hâldedir ancak kalan izlerden burada tek sıra inci dizisinden bir bordür oluşturulduğu anlaşılmaktadır.

Avrupa Darphı Sikkeler**Kutsal Roma İmparatorluğu****Avusturya Hanedanı- I. Leopold (1657-1705) -Viyana- 6 Kreuzer**

Katalog No: 19. AG, 25 mm, 3.3 gr, Ky. 12, Buluntu Yeri: A5- 07 Mekânı Arası, Env. Num.:2020/268

Öy.: LEOPOLDDVS.D.G.R.I.VI.S.A.G.H.B.REX VI

Merkezde daire içinde sağa dönük I.Leopold'un profilden büstü. Zırhlı ve diademli.

Ay.: ARCHID.AVS.*.DVX.B.CO.TYR.1674

Merkezde daire içinde çift başlı ve taçlı kartal arması.³²

Hollanda Dükası MS 1633

Aşağı Ülkeler

Katalog No: 20. AG, 35 mm, 4.60 gr, Ky. 6, Buluntu Yeri: B3 1 No.lu Mekân, Env. Num.:2020/269

Öy: MO . ARG . PRO . CO – FOE . BEL . TRAN

Aslan arması üzerinde sola dönük zırlı büst.

Ay: 1643 CONFIDENS DNO NON MOVETVR

Sola dönük aslan *Lejantta okunabilen kısmında ise "MOVEVTR" kelimesi okunmaktadır.*³³

Nuremberg

Wolf Hieronymus Hofmann (1719-1756) - Jeton

Katalog No: 21. Pirinç, 20 mm, 0.80 gr, Ky. 6, Buluntu Yeri: B3 1 No'lu Mekân, Env. Num.:2020/270

Öy: "WOLF HIFRON HOTFMANN REC PF" ,

Merkezinde, solda bir hilâl ve sağda da yarım güneş ve ışınları ile sınırlandırılmış altı yıldız tasviri yer alır.

Ay: *ANFANG.BED??OKS*ENDT*

Merkezinde iç içe geçmiş eşkenar üçgen ve yonca tasviri ortasında birisi daire içine alınmış diğeri boşlukta iki adet haç motifi yer almaktadır.

³² https://www.academia.edu/30495381/The_Coins_and_Kings_of_Hungary, s.138, (16.03.2022 Son Erişim).

³³ <https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=2240&lot=170> (15.12.2020 Son Erişim)

LEVHA 1

Foto 2: Silifke Kalesi 2020 yılı kazılarında ele geçirilen sikkelerin toplu fotoğrafı.

KAYNAKLAR**Akkaya 2011**

Akkaya, N., *Mardin Müzesi'ndeki İslami Dönem Sikkelerinden Örnekler*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

Anonim 2011

Anonim, *Asya'dan Anadolu'ya İnen Rüzgâr Beylikler Dönemi Sikkeleri III*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul.

Ayçiçek 2018

Ayçiçek, A., "Kilikya Ermeni Baronluğunun Orta çağ Anadolu Tarihindeki Yeri Üzerine", *Bayburt Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Dergisi*, S. 1, Bayburt.

Aykaç 2021a

Aykaç, R., "Kilikya Bölgesindeki Kaleler İçerisinde Silifke Ak Kale'nin Yeri ve Önemi", *Selçuk Üniversitesi Selçuklu Araştırmaları Dergisi*, S. 15, Konya.

Aykaç 2021b

Aykaç, R., *Silifke Kalesinin Kazılar Sonucu Ortaya Çıkan Yerleşim Dokusu*, İstanbul.

Aykut 2002

Aykut, Ş. N., "Osmanlı Sikkeleri", *Türkler*, C 10, Ankara, 823-842.

Aykut 1982

Aykut, T., *Emevi Sikkeleri*, İstanbul.

Bellinger 1992

Bellinger, A. R., *Catalogue of The Byzantine Coins In The Dumbarton Oaks Collection And In The Whittemore Collection*, Vol. I, Anastasius I to Maurice 491-602, Washington, D.C.

Boran 2015

Boran, A., vd., "Mersin-Silifke Kalesi Kazısı 2014 Yılı Kazı Çalışması", *37. Kazı Sonuçları Toplantısı, Kültür ve Turizm Bakanlığı*, C III, Erzurum.

Çelik 2009

Çelik, Ş., "Silifke", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, C 37.

Dursun 2012

Dursun, N., "Konya Etnografya Müzesinde Bulunan Osmanlı Klasik Dönemi Sikkelerinden Örnekler", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C 5/S. 22.

Erkiletlioğlu-Güler 1996

Erkiletlioğlu. H. - Güler, O., *Türkiye Selçuklu Sultanları ve Sikkeleri*, Kayseri.

Hadîdî 1991

Hadîdî, *Tevârih-i Âl-i Osman (1299-1523)*, haz. N. Öztürk, İstanbul.

Heyd 2000

Heyd, W., *Yâkın-Doğu Ticaret Tarihi*, çev. E. Z. Karal, TTK, Ankara.

İzmirlier 2010

İzmirlier, Y., *Anadolu Selçuklu Paraları*, İstanbul.

Kalkan 2020

Kalkan, M., “Orta Çağ Anadolu Devletlerine-Beyliklerine Ait Yeni Bulunan Numizmatik Materyaller”, *Türk Tarihi Araştırmaları Dergisi*, C 5/S. 1.

Kaşgarlı 1990

Kaşgarlı, A. M., *Kilikya Tâbi Ermeni Baronluğu Tarihi*, Ankara.

Murray 1997

Murray, D. W., *The Encyclopedia of Islam*, Vol. IX, San-Sze, ed. C.E. Bosworth - E. Van Donzel - W. P. Heinrichs - G. Lecomte, Brill, Leiden.

Nercessian 1994

Nercessian, Y. T., “Specialist in Armenian Coins and Books” *Armenian Numismatic Journal*, Vol. XX, CA (California).

Nercessian 2014

Nercessian, Y. T., *Armenian Numismatic Journal*, Ser. II, Vol. 10/S. 40, CA (California).

Ölçer 1982

Ölçer, C., *Karamanoğulları Beyliği Madeni Paraları*, İstanbul.

Özdemir 2019

Özdemir, Ü. S. H., “Silifke Müzesi’ndeki Kanuni Sultan Süleyman Dönemi Sikkeleri”, *Sanat Tarihi Dergisi*, C XXVIII/S. 2.

Pere 1968

Pere, N., *Osmanlılarda Madeni Paralar*, İstanbul.

Perk-Öztürk 2013

Perk, H. - Öztürk, H., *Karamanoğulları Beyliği Sikkeleri*, C 2, İstanbul.

Sear 1987

Sear, D. R., vd., *Byzantine Coins and Their Values*, 2. baskı, London.

Sevgen 1959

Sevgen, N., *Anadolu Kaleleri*, C I, Ankara.

Tekin 1994

Tekin, O., *Yapı Kredi Koleksiyonu Grek ve Roma Sikkeleri*, 1. baskı, İstanbul.

Tekin 2009

Tekin, O., "Sikke", "*Türk Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*", C 37, 591-592.

Teoman-Teoman 2015

Teoman, B. - Teoman, G., "Karamanoğulları Beyliği Sikkelerine Bakış" *Uluslararası Orta Anadolu ve Akdeniz Beylikleri Kültürü ve Medeniyeti Sempozyumu I*, C 1, Konya, 708-747.

Uçar 2009

Uçar, A., *Temettuat Defterlerine Göre 19. Yüzyılda Silifke*, İstanbul.

Uzunçarşılı 1988

Uzunçarşılı, İ. H., *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu, Karakoyunlu. Devletleri*, TTK Yay., Ankara.

Ünal-Girginer 2007

Ünal, A. - Girginer, K. S., "*Kilikya-Çukurova İlk Çağlardan Osmanlılar Dönemi'ne Kadar Kilikya'da Tarihi Coğrafya*", *Tarih ve Arkeoloji*, İstanbul

<https://www.numisbids.com/n.php?p=lot&sid=2240&lot=170> (15.12.2020 Son Erişim)

http://www.akmedadalya.com/ozet_tr.php?catagoryID=8&articleID=129 (16.12.2020 Son Erişim)

https://www.academia.edu/30495381/The_Coins_and_Kings_of_Hungary (16.03.2022 Son Erişim)

https://www.academia.edu/30495375/CILICIAN_ARMENIA_pdf (05.07.2022 Son Erişim)